

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΟΡΘΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ

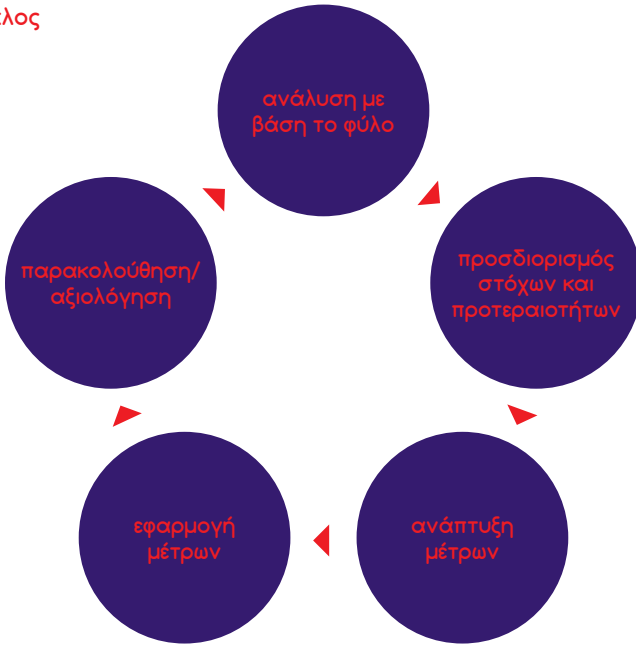
Ένας από τους στόχους του έργου GENDERACTION είναι η στήριξη της εφαρμογής των εθνικών οδικών χαρτών για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (EXE). Αυτό περιλαμβάνει τη χάραξη νέων πολιτικών, καθώς και την προώθηση των υφιστάμενων πολιτικών ισότητας των φύλων στην Έρευνα και την Καινοτομία (E&K). Για να στηρίξει τη διαδικασία αυτή, το GENDERACTION ανέπτυξε συγκεκριμένα «κριτήρια ορθών πρακτικών» που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των εθνικών οδικών χαρτών του EXE και των επιμέρους πολιτικών ισότητας των φύλων. Τα κριτήρια ορθών πρακτικών που παρουσιάζονται στην παρούσα συνοπτική ενημέρωση για την πολιτική λειτουργούν ως σημείο αφετηρίας για αναστοχασμό όσον αφορά στις εθνικές πολιτικές και τα εθνικά μέτρα ισότητας των φύλων. Υποστηρίζουν, επίσης, τις εθνικές προσπάθειες ενίσχυσης της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων πολιτικών ισότητας των φύλων. Η εφαρμογή των κριτηρίων ορθών πρακτικών θα παρουσιαστεί μέσα από ένα αυστριακό παράδειγμα.

Ισότητα των φύλων στην επιστήμη και την έρευνα

Τα κράτη μέλη της ΕΕ, μέσα από τους **οδικούς χάρτες για τον EXE**, καλούνται να διατυπώσουν και να εφαρμόσουν μέτρα για τη δημιουργία ενός κοινού Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Στο πλαίσιο της προτεραιότητας

4 του οδικού χάρτη για τον EXE πρέπει να εφαρμοστούν μέτρα για την προώθηση της ισότητας των φύλων ή την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην επιστήμη και την έρευνα. Ο οδικός χάρτης για τον EXE περιλαμβάνει **τρεις κεντρικές επιδιώξεις ισότητας των φύλων**: (1) ίση πρόσβαση ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς

Πλήρης κύκλος πολιτικής

και τις βαθμίδες ιεραρχίας στην επιστήμη και την έρευνα, (2) άρση των διαρθρωτικών εμποδίων στις σταδιοδρομίες των γυναικών και αύξηση του ποσοστού γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, και (3) ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο ερευνητικό περιεχόμενο και στη διδασκαλία.

Οι χώρες του ΕΧΕ έχουν υλοποιήσει περίπου 100 πολιτικές και μέτρα στο πλαίσιο των ΕΣΔ τους. Καλύπτουν πλήθος διαφορετικών προσεγγίσεων, επιδιώκουν διαφορετικούς στόχους και απευθύνονται σε ποικίλες ομάδες-στόχους. Μολονότι πολλές χώρες έχουν θεσπίσει πολιτικές ισότητας των φύλων, η ισότητα των φύλων εξακολουθεί να προχωρά με αργούς ρυθμούς. Αυτό δείχνει πως πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω οι αντίστοιχες πρωτοβουλίες. Για να αξιολογηθούν οι πολιτικές, καθώς και οι δυναμικές ανάγκες περαιτέρω ανάπτυξης, αναπτύχθηκαν από το GENDERACTION κριτήρια ορθών πρακτικών.

Στη συνέχεια του εγγράφου παρουσιάζονται πολιτικές ή μέτρα ορθών πρακτικών. Ακολουθούν συγκεκριμένα παραδείγματα σχετικά με την εφαρμογή των κριτηρίων.

Κριτήρια ορθών πρακτικών

Η ανάπτυξη και η εφαρμογή μέτρων ισότητας στην επιστήμη και την έρευνα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται σε έναν πλήρη **κύκλο πολιτικής** (May, Wildavsky 1978· Bergmann, Pimlinger 2004). Η Αυστρία ακολούθησε αυτήν την προσέγγιση και διατύπωσε στόχους πολιτικής και προτεραιότητες για την ισότητα των φύλων βάσει ανάλυσης του *status quo* όσον αφορά στην ισότητα των φύλων (ανάπτυξη με βάση το φύλο). Τα επόμενα βήματα ήταν ο σχεδιασμός μέτρων για την επίτευξη των επιθυμητών στόχων και η εφαρμογή των μέτρων αυτών. Η εφαρμογή των μέτρων παρακολουθούνταν συνεχώς,

Στην ιδανική περίπτωση, η παρακολούθηση θα πρέπει να συνοδεύεται από αξιολόγηση των μέτρων – είτε κατά τη διάρκεια, προκειμένου να εντοπιστούν σημεία αφετηρίας για περαιτέρω ανάπτυξη των μέτρων, είτε εκ των υστέρων, προκειμένου να μετρηθεί η αποτελεσματικότητά τους.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του έργου GENDERACTION εντοπίστηκαν τα παρακάτω **κριτήρια ορθών πρακτικών** ως μέτρα ισότητας των φύλων. Σύμφωνα με τα εν λόγω κριτήρια, τα μέτρα πρέπει:

- να βασίζονται σε εμπειρική ανάλυση του προβλήματος (**Ανάλυση με βάση το φύλο**)
- να ασχολούνται **ρητώς** με τουλάχιστον μία από τις τρεις **επιδιώξεις** πολιτικής για την ισότητα
- να διατυπώνουν **ακριβείς στόχους και ομάδες στόχους**
- να βασίζονται σε ρητή **θεωρία προγράμματος** (δηλαδή, ένα σύνολο υποθέσεων ως προς το γιατί και το πώς ένα μέτρο θα πρέπει να πετύχει τον καθορισμένο στόχο και ομάδα-στόχο)
- να **εμπλέκουν ενεργά συναφείς ομάδες συμμετεχόντων** στην ανάπτυξη και υλοποίηση των μέτρων
- να λαμβάνουν επαρκές προσωπικό και οικονομικούς **πόρους**
- να οδηγούν σε **σημαντικά και βιώσιμα αποτελέσματα**
- να περιλαμβάνουν **στρατηγική διάδοσης και επικοινωνίας** (δηλαδή, να παρέχεται ανατροφοδότηση για τις δραστηριότητες, τα αποτελέσματα και τις προκλήσεις εντός και εκτός του οργανισμού)
- να υπόκεινται σε **παρακολούθηση**, βάσει της οποίας παρέχεται ανατροφοδότηση σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων ανά τακτά χρονικά διαστήματα, και
- να **αξιολογούνται**

Τα εν λόγω κριτήρια ορθών πρακτικών μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους

εμπλεκόμενους στη διαδικασία σχεδιασμού και στην εφαρμογή των μέτρων, προκειμένου να εξεταστούν τυχόν υφιστάμενα μέτρα και να εντοπιστούν πιθανά σημεία αφετηρίας για την περαιτέρω ανάπτυξή τους.

Εφαρμογή κριτηρίων ορθών πρακτικών μέσω ενός απτού παραδείγματος – Συμφωνία επιδόσεων

Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται οι δυνατότητες εφαρμογής των εν λόγω κριτηρίων χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της αυστριακής συμφωνίας επιδόσεων για την περίοδο 2019-2021 με τα δημόσια πανεπιστήμια. Ο αναστοχασμός της πολιτικής έναντι των κριτηρίων («έλεγχος κριτηρίων») υποδεικνύει τα σημεία που χρήζουν βελτίωσης. Το αποτέλεσμα αυτής της στοχαστικής διαδικασίας θα χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό περαιτέρω βημάτων στα οποία σκοπεύει να προβεί το Ομοσπονδιακό Υπουργείο, μαζί με τα πανεπιστήμια, για να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της πολιτικής και των μέτρων για την ισότητα των φύλων.

Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας, Επιστήμης και Έρευνας της Αυστρίας διαπραγματεύεται συμφωνίες επιδόσεων για περίοδο τριών ετών και με τα 22 δημόσια πανεπιστήμια. Οι εν λόγω συμφωνίες καταγράφουν συναφείς στόχους και πρωτοβουλίες (εν προκειμένω όσον αφορά στην ισότητα των φύλων) για κάθε οργανισμό. Στο πλαίσιο της παροχής κατευθύνσεων σχετικά με το περιεχόμενο, το Ομοσπονδιακό Υπουργείο παρέχει εκ των προτέρων στα πανεπιστήμια ένα υπόδειγμα συμφωνίας επιδόσεων (εργαλείο εργασίας), βάσει του εθνικού σχεδίου ανάπτυξης της Αυστρίας για τα δημόσια πανεπιστήμια (2019-2024). Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, συμπεριλαμβάνονται των κοινωνικών επιδιώξεων.

Καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας διαπραγματεύσεων για τη συμφωνία επι-

δόσεων, είναι ουσιώδους σημασίας να διασφαλίζεται η τήρηση των κριτηρίων ορθών πρακτικών. Παρακάτω παρέχονται οι σκέψεις του Ομοσπονδιακού Υπουργείου σχετικά με το μέσο «συμφωνία επιδόσεων» με βάση τα κριτήρια ορθών πρακτικών που χρησιμοποιούνται για να προσδιοριστούν τα σημεία που χρήζουν περαιτέρω ανάπτυξης.

Θετικές πτυχές αναστοχασμού: κριτήρια «ορθών πρακτικών» που πληρούνται ήδη

- Οι προδιαγραφές του Υπουργείου βασίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία, π.χ. για πρώτη φορά προσδιορίστηκαν στόχοι αναφορικά με την αύξηση του ποσοστού των γυναικών σε πανεπιστημιακές έδρες και μόνιμες πανεπιστημιακές σταδιοδρομίες (πολλαπλασιαστικό μοντέλο) ανάλογα με το μερίδιο γυναικών σε επιστημονικές θέσεις (δυναμικό) και περιλαμβάνουν συντονισμένα μέτρα
- Οι επιδιώξεις και οι στόχοι ασχολούνται με τουλάχιστον μία από τις τρεις βασικές επιδιώξεις των στόχων ισότητας των φύλων (εκπροσώπηση, δομή/ διεργασίες, περιεχόμενο έρευνας και διδασκαλίας)
- Οι πανεπιστημιακοί φορείς εμπλέκονται στις διαπραγματεύσεις (συντονισμός μεταξύ του Ομοσπονδιακού Υπουργείου και των πανεπιστημίων): Έχει καθιερωθεί μια διαδικασία επικοινωνίας μεταξύ του Ομοσπονδιακού Υπουργείου και των πανεπιστημίων υπό τη μορφή καθοδηγούμενων συζητήσεων (4-5 συνεδρίες ανά περίοδο)
- Η επίτευξη των στόχων υπόκειται σε παρακολούθηση μέσω μιας ετήσιας έκθεσης πνευματικής ικανότητας των πανεπιστημίων, η οποία περιλαμβάνει και δείκτες ισότητας των φύλων και εξηγήσεις, π.χ. δείκτες εκπροσώπησης των φύλων σε διαδικασίες διορισμού μόνιμων καθηγητών.

**Χρήση κριτηρίων
καλών πρακτικών για
σκέψη και (μελλοντική)
ανάπτυξη πολιτικών
για την ισότητα των
φύλων.**

Προσδιορισμένες ανάγκες για περαιτέρω βελτίωση: κριτήρια που δεν έχουν καθοριστεί ακόμη καλά

Κατά την εξέταση του μέσου των συμφωνιών επιδόσεων, αναδείχθηκαν πολλές προβληματικές πτυχές που υποδηλώνουν την ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης.

- Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο δεν κατέχει επαρκείς γνώσεις για τον σχεδιασμό και την ποιότητα των μέτρων ισότητας των φύλων στα πανεπιστήμια (π.χ. σε ποιες έννοιες της ισότητας των φύλων βασίζονται τα μέτρα) για να αξιολογήσει την υποκείμενη θεωρία προγράμματος
- Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο δεν κατέχει επαρκείς γνώσεις για τη χρήση των πόρων όσον αφορά στην υλοποίηση των μέτρων λόγω της άκρως συγκεκριμένης διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού. Έτσι, δεν είναι δυνατή η αξιολόγηση των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων που παρέχονται για την εφαρμογή των πολιτικών ισότητας των φύλων.
- Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο δεν κατέχει επαρκείς γνώσεις σχετικά με τις επιπτώσεις και τη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων ισότητας των φύλων, καθώς

η αξιολόγηση των πολιτικών ισότητας των φύλων σε επίπεδο πανεπιστημίων δεν συνιστά ακόμη τυπική διαδικασία. Λίγα είναι τα πανεπιστήμια που διενεργούν αξιολογήσεις για να συνεχίσουν να αναπτύσσουν τα μέτρα την επόμενη περίοδο.

Αυτά τα ελλείμματα όσον αφορά στην αξιολόγηση εμποδίζουν τις συζητήσεις του Ομοσπονδιακού Υπουργείου για την αποτελεσματικότητα των μέτρων/προγραμμάτων και την προώθηση περαιτέρω ανάπτυξης για τη βελτίωση της απόδοσης με τα επιμέρους πανεπιστήμια. Τα εν λόγω ελλείμματα δυσχεραίνουν, επίσης, τον προσδιορισμό «εμβληματικών έργων», τα οποία θα πρέπει να παρουσιάζονται στο ευρύ κοινό και σε άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εν είδει παραδείγματος.

Το 2018 το Ομοσπονδιακό Υπουργείο ετοίμασε για πρώτη φορά ένα προσπέκτους με μια συγκριτική παρουσίαση του *status quo* όσον αφορά στην ισότητα των φύλων στα πανεπιστήμια, και επεσήμανε παραδείγματα ορθών πρακτικών στα εν λόγω πανεπιστήμια. Η ανατροφοδότηση δείχνει πως η οπτικοποίηση των επιδόσεων μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο για τα πανεπιστήμια.

Συμπεράσματα και Συστάσεις

Για να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων ισότητας των φύλων στις συμφωνίες επιδόσεων και να υποστηριχθεί μια διαδικασία αναστοχασμού σχετικά με τα υφιστάμενα και προγραμματισμένα μέτρα ισότητας των φύλων, το Ομοσπονδιακό Υπουργείο ακολουθεί τις εξής στρατηγικές:

- **Διάδοση** - διανομή, συζήτηση και προσδιορισμός των πεδίων εφαρμογής για τα «κριτήρια ορθών πρακτικών» σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ερευνητικά ιδρύματα (π.χ., το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας, Επιστήμης και Έρευνας χρησιμοποίησε τα

κριτήρια για να προβεί σε έναν εσωτερικό αναστοχασμό σχετικά με τις πολιτικές ισότητας των φύλων και τα εισήγαγε σε ένα ευρύτερο πολιτικό πλαίσιο μέσω συναντήσεων δικτύου με τα πανεπιστήμια, την Αυστριακή Ακαδημία των Επιστημών και το Ινστιτούτο Επιστήμης και Τεχνολογίας της Αυστρίας)

- **Αναστοχασμός** - τα ιδρύματα θα πρέπει να εξετάσουν τα υφιστάμενα μέτρα ισότητας των φύλων με βάση κριτήρια προκειμένου να διαπιστωθεί πώς μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.
- **Αλληλεπίδραση** - διοργάνωση ανταλλαγών εμπειριών μεταξύ των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (δημιουργία μιας κοινότητας πρακτικής), παραδείγματος χάρη μέσω εργαστηρίων με συντονιστή («Το ζητούμενο δεν είναι να επανεφεύρουμε τον τροχό»)
- **Εντοπισμός «εμβληματικών έργων» και προβολή αυτών** - μια κατάλληλη πηγή γνώσης είναι μία εργαλειοθήκη με παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών που δημιουργήθηκε από το GENDERPLATTFORM.¹

1 | Το GENDERPLATTFORM είναι μια ένωση οργανώσεων στις οποίες ανατίθεται, σύμφωνα με τον Νόμο περί Πανεπιστημίων, ο συντονισμός της ισότητας των δράσεων προώθησης των γυναικών, καθώς και των ερευνών και της διδασκαλίας σε θέματα φύλου στα αυστριακά πανεπιστήμια. Η Εργαλειοθήκη του GENDERPLATTFORM παρουσιάζει διάφορες στρατηγικές, προγράμματα, πρωτοβουλίες και έργα που αναπτύχθηκαν και εφαρμόστηκαν στα αυστριακά πανεπιστήμια στον τομέα της ισότητας. Η Εργαλειοθήκη είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.genderplattform.at. Επί του παρόντος, η Εργαλειοθήκη είναι διαθέσιμη μόνο στα Γερμανικά. Στο εγγύς μέλλον θα καταστεί διαθέσιμη και μια αγγλική έκδοση.

Παραπομπές

Bergmann, Nadja; Pimminger, Irene (2004) *Praxishandbuch Gender Mainstreaming. Konzept, Umsetzung, Erfahrungen*. Wien: L&R Sozialforschung.

BMBWF (2018) *Gleichstellung in Wissenschaft und Forschung*. Wien.

European Commission (2019) *European Research Area. Progress Report 2018*. Brussels.

GENDERACTION Horizon 2020 Project 741466 (2018) *Report on national roadmaps and mechanisms in ERA priority 4*.

May, Judith V.; Wildavsky, Aaron B. (eds.) (1978) *The Policy Cycle*. Beverly Hills/London: Sage.

Παράρτημα: Πληροφορίες ιστορικού σχετικά με το ΕΣΔ της Αυστρίας

Στην Αυστρία, τα τελευταία χρόνια, αναπτύχθηκαν πολλές και διάφορες πολιτικές ισότητας των φύλων. Πιο συγκεκριμένα, εφαρμόστηκαν μέσα που συνδυάζουν νόμιμα διατυπωμένους στόχους ισότητας των φύλων με την αποκεντρωμένη εφαρμογή. Τα εν λόγω μέσα περιλαμβάνουν συμφωνίες

επιδόσεων, με τις οποίες συμφωνούνται συγκεκριμένοι στόχοι και μέτρα ισότητας των φύλων μεταξύ του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας, Επιστήμης και Έρευνας (BMBWF), των πανεπιστημίων και των ερευνητικών ιδρυμάτων.

Στο πλαίσιο του οδικού χάρτη για τον EXE, η Αυστρία έχει συγκεντρώσει τις υφιστάμενες δραστηριότητες πολιτικής για την ισότητα των φύλων και θεσμοθέτησε τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων τμημάτων στους τομείς της επιστήμης και της έρευνας (π.χ. μέσω στρογγυλών τραπεζών EXE). Συγκρίνοντας τους οδικούς χάρτες για τον EXE, η Αυστρία είναι μία από τις χώρες που διατύπωσαν ένα ολοκληρωμένο σύνολο μέτρων ισότητας των φύλων για την επίτευξη και των τριών επιδιώξεων ισότητας του EXE και έχει παράσχει συγκεκριμένα βήματα για την εφαρμογή τους (βλ. GENDERACTION 2018). Εντούτοις, παρά την ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου μείγματος πολιτικών, η αλλαγή όσον αφορά στις ανισότητες μεταξύ των φύλων συντελείται με πολύ αργούς ρυθμούς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2019). Η τρέχουσα έκθεση προόδου για τον EXE κατατάσσει την Αυστρία στην ομάδα χωρών με κάτω του μετρίου πρόοδο στον τομέα της ισότητας των φύλων. Συνεπώς, χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη και ενίσχυση της εφαρμογής των ισχυόντων μέτρων.

Επικοινωνήστε μαζί μας:

www.genderaction.eu
info@genderaction.eu
[@GENDERACTION_EU](https://www.instagram.com/GENDERACTION_EU)

Το εν λόγω έργο χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Έρευνας και Καινοτομίας «Ορίζοντας 2020» της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει της υπ' αριθ. 741466 Σύμβασης Επιχορήγησης.

Αποποίηση ευθυνών: Οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται στο παρόν έγγραφο είναι αποκλειστικά του έργου και δεν αντικατοπτρίζουν τις απόψεις και τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για την όποια χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στο παρόν.